

DE OORLOG IN ZUID-AFRIKA EN DE ZENDING.

DOOR

P. VAN WIJK JR.

Het zal wel geene verontschuldiging behoeven, wanneer de oorlog in Zuid-Afrika ook in het Zendingstijdschrift besproken wordt. Het terrein toch, waarop die oorlog gevoerd wordt, is Zendingveld; de Engelschen zijn het groote Zendingsvolk van onze eeuw; en de Boeren liggen onder de verdenking dat zij de inlanders liever mishandelen dan tot Christenen maken. Met grooten ernst dringt zich dus de vraag aan ons op: Welke houding moeten wij als zendingsvrienden tegenover dezen oorlog aannemen? Moeten wij, voorbijziende de ongerechtigheden die van Engelsche zijde voor en in dezen oorlog gepleegd zijn, om der wille van de goede zaak, wenschen dat de Engelsche macht beschavend en kerstenend, over Zuid-Afrika bevestigd en uitgebreid worde? Of zullen wij daarentegen, in den vromen zendingsvijver der Engelschen slechts weërzinwekkende huichelachtige orthodoxie ziende, hopen dat de Engelsche wereldmacht voor goed overal vernietigd worde?

Ik geloof dat noch het een noch het ander geoorloofd is. Ja, verontwaardigd moeten wij zijn over de diepte van gemeenheid, die in de hoogste Engelsche regeeringskringen tot in de laagste rangen der gehuurde soldaten is openbaar geworden. Wij mogen bidden dat wonderbare overwinningen der Boeren ons mogen doen zien, wat wij gelooven, dat *gerechtigheid en gericht de grondvesten zijn van Gods troon* (Psalm 89: 16). Maar laat ons niet hopen op eene vernietiging der Engelsche wereldmacht, laat ons liever hopen dat God, door nederlaag op nederlaag, den Christenen en in het algemeen den eerlijken lieden onder het Engelsche volk de oogen opene,

opdat zij zien op welke zondige wegen zij gebracht zijn door de verleiders, die hunne volkszonde hebben geveleid. Dan alleen, maar dan ook zeker, kan er weer kracht ten goede uitgaan van het volk, aan hetwelk God zulke groote gaven en zulke groote mannen gegeven heeft.

Ik sprak over huichelachtige orthodoxie der Engelschen. Men heeft daar tegenwoordig den mond vol van, en de pen ook. Op de bekende, mijns inziens onware, prent van Braakensiek wordt John Bull voorgesteld met een predikantsjas en een Bijbel, een soldaat aansporend om op het Roode Kruis te schieten; en aan Chamberlain, Rhodes en Jameson werden o. a. deze woorden in den mond gelegd:

Zoo moorden wij de heele week,

Maar Zondags gaan wij naar de preek. 1)

De opmerking zij mij vergund dat dit niet waar is. Van Jameson's godsdienstige overtuiging weet ik niets; van Cecil Rhodes echter is bekend dat hij godsdienstloos is, Chamberlain behoort van huis uit tot de Unitariërs, en, indien hij dus nog godsdienstig is, dan is het in zeer vrijzinnige richting. Van het Engelsche Hof is bekend dat het trouw de ceremoniën der kerk medemaakt, maar prins Albert was een rationalist, en dat ook onder zijne kinderen zeer liberale opvattingen gevonden worden leeren ons de edele keizerin Frederik, en Alice van Hessen, wier beminnelijke verschijning inder-tijd in *De Gids* zoo aantrekkelijk is geteekend. Omtrent het Engelsche leger lezen wij in de *Review of Reviews* van Stead (1899 II, bladz. 571) het volgende:

Wanneer de bewoner van eene andere planeet zag wat op het oogenblik in Engeland en in Zuid-Afrika geschiedt, moest hij getroffen worden door de omstandigheid dat van de twee strijdende legers het eene onophoudelijk roept tot eene onzichtbare machtige persoonlijkheid, die zij God noemen, terwijl de andere zijde, behalve bij kerkelijke plechtigheden, niet aan het bestaan van zulk een wezen schijnt te denken. Dit wil natuurlijk niet zeggen dat de Boeren in God gelooven en de Engelschen niet. Maar het is zeker dat bij het vertrek van de troepen uit Pretoria en uit Londen, en in hunne kampementen iedere opmerker van eene andere planeet moest getroffen worden door het ontbreken van gebed en lofzegging aan de eene zijde, terwijl zij geregeld gevonden worden aan de andere. De Boeren zijn op eene verschrikkelijke manier bij hunnen tijd ten achter. Zij zingen de Psalmen van David. Zij lezen hunne

1) Weekblad *De Amsterdamer* 29 Oct. 1899.

Bijbels, en zij bidden als de IJzervreters van Cromwell en de Heiligen van Havelock. Onze vroolijke mannetjes; als complete heidenen, zingen prettige *Café-Chantant*-deuntjes, lezen de kranten, en geven even weinig uitwendige en zichtbare teekenen van geloof in het bestaan van een levenden God alsof zij Fransche Vrijdenkers waren.

Men ziet, de »huichelachtige orthodoxie» der Engelschen is niet zoo algemeen als men denkt; de voorstelling dat John Bull in de eene hand een Bijbel, en met de andere lyddiet-bommen en jenever brengt is niet overeenkomstig de waarheid.

Dit neemt niet weg dat ook in rechtzinnige kringen eene verwonderlijke verblinding heerscht op dit gebied. Ik heb enkele Engelsche Zendingsbladen gelezen, en heb verbaasd gestaan bij mannen als b. v. Eug. Stock niet meer gevoel van recht te vinden. Met vreugde kan ik verklaren dat zij waardig van toon blijven. Tot uitbarstingen van lagen haat als waarmede de Eerw. Andrew Douglas te Abroath in de Kaap-Kolonie den kansel ontheiligde en zijn ambt onteerde 1), komt het bij geen van hen. Er is trouwens ook wel iets, zoo niet ter verontschuldiging, dan toch ter verklaring van hunne houding te zeggen. Het is, ook voor den Christen, altijd ontzaggelijk moeielijk tegen zijn eigen vaderland partij te kiezen. Daarbij vergete men niet dat de Boeren dag aan dag gelasterd werden door bijna de geheele, van den rijkdom afhankelijke pers, 2), en dat hunne fouten, of wat men fouten noemde, ook door degenen, die den tegenwoordigen oorlog verafschuwen, breed uitgemeten werden 3). Ook hebben de Uitlanders, gesteund door millionairs en ministers, met alle mogelijke middelen den oorlog gezocht en daartoe de openbare meening in Engeland langzaam maar zeker vergiftigd. Bedenken wij ook dat,

1) Hij preekte naar aanleiding van Lukas 13: 17: *Houw hem uit, waarom is hij tot hinder op het land?* Hij sprak o. a. van »het beroep door de Boeren op den God der slagvelden gedaan», als van »eene belediging aan den Almachtige aangedaan door liegende lippen en bloedige daden». De Boerenrepubliek was »de gemeenste oligarchie, die oolt den vooruitgang van het menschelijk geslacht bedreigd heeft», en, wanneer »de heilige kruistocht, dien wij thans voeren tegen de Boeren», eindelijk hunnen onvermijdelijken val brengt, dan zal dit »de triumf der zendingszaak» zijn. Bij zulke uitingen denken wij onwillekeurig aan het woord van den profeet: *Gij die Sion bouwt op bloed, en Jerusalem op onrecht* (Micha 3: 10) Zie *De Telegraaf* van 26 Dec. 1899.

2) Gelijk men weet, werden de heeren Massingham, Spender en Nash van de *Daily Cronicle* en W. M. Crook, van de *Echo*, door rijke aandeelhouders gedwongen hun redacteurschap op te geven, omdat zij niet den *jingo's* naar den mond wilden spreken.

3) O. a. W. T. Stead.

toen Jameson en zijne dievenbende voor den rechter werden gebracht, de hoogstgeplaatsten niet minder dan de groote volksmassa hen toejuichten, alsof zij edele vaderlanders waren. En vooral — nadat Jameson's bende verslagen was, heeft de keizer van Duitschland, gelijk men weet, een hartelijk telegram van gelukwensch aan Paul Kruger gezonden. En de Engelschen, ook zij die den rooftocht afkeurden, zijn toen opgestoven van woede, daar zij meenden dat er tusschen Duitschland en Transvaal een complot bestond om de Engelschen uit Zuid-Afrika te verdrijven. Door dit alles kunnen wij ons eenigszins verklaren de houding van tijdschriften zoo edel als de *Church Missionary Intelligencer*, de *Church of Scotland Mission Record*, de *Free Church Monthly*. Geen van deze toch twijfelt een oogenblik aan het goed recht van Engeland. De oorlog is Engeland opgedrongen 1) door de hardnekkigheid en eerezucht der Boeren 2). De Engelsche Regeering heeft alles gedaan wat zij kon om den vrede te bewaren 3), en gehandeld met gematigdheid, voorzichtigheid en rechtvaardigheid 4). Geen ander doel heeft dan ook deze strijd dan een groot onrecht te herstellen 5), en vrijheid en recht te handhaven 6). Ook is een oorlog gruwelijk, maar de oppermacht der Boeren zou nog verderfelijker zijn, en het is daarom te hopen dat aan de onderdrukking der inlanders en de verachting der Engelschen voor goed een einde kome 7).

Ziedaar enkele uitingen van redacteuren en sprekers in Engeland. Van de zendelingen, die op het oorlogsterrein arbeiden, zijn natuurlijk nog weinig berichten ingekomen. Een van hen, Rev. Milne, te Beaconsfield, verheugt zich over den goeden Engelschen geest zijner Europeesche gemeente en verrast ons met een eigenaardig staaltje daarvan: hij had een kind mogen doopen, dat den naam *James*

1) *Church Miss. Intell.*, 1899, blad. 1023.

2) *Church of Scott. Rec.*, 1899, blad. 317.

3) *Ibid.*

4) *Church Miss. Intell.*, 1899, blad. 937.

5) *Church Miss. Intell.*, 1899, blad. 933.

6) *Church Miss. Intell.*, 1899, blad. 937.

7) *Ch. of Scott. Rec.*, 1899, blad 317.

Duncan Suzerainty had gekregen 1). Een ander is eenigszins bitter tegen de Johannesburgers, en schrijft 2):

Het zal ons allen leed doen dat de kostbare levens van Britsche soldaten moeten opgeofferd worden voor de lieden van Johannesburg. Ik zeg niet dat zij geene grieven hadden, maar velen hadden een grooten mond, en nu hebben zij gemaakt dat zij in veiligheid kwamen. Terwijl gij in het vaderland troepen uitzendt om hunne rechten te verschaffen, zijn vele rijken onder hen naar Europa om hunne huid te redden.

Een merkwaardig getuigenis, want deze Johannesburgers zijn het juist, om wier wil de oorlog gevoerd wordt.

De Hoog-kerkelijke Anglicaansche bisschop van Pretoria verhaalt dat de president, de staatssecretaris en anderen hem mondeling hadden verzekerd dat hij in het land kon blijven, maar dat hij het niet op schrift kon krijgen. Hij veronderstelt dat dit een „streek” was, dat zij nl. een voorwendsel zochten om hem met handboeien in een kolenwagen met andere gevangenen naar Delagoa-baai te kunnen zenden 3).

Dat er in Engeland ook stemmen opgaan, die tegen den oorlog opkomen, is bekend. De namen van Morley, Clarke en Stead hebben onder ons eenen goeden klank gekregen. Zulke stemmen worden in de zendingstijdschriften niet gehoord. Toch vermelden wij gaarne dat in het gebed, door de aartsbisschoppen der Engelsche kerk voorgescreven, niet om overwinning der Engelsche wapenen wordt gebeden, maar, na een belijdenis van zonden, die voor een deel tot dezen strijd hebben geleid, aan God wordt gevraagd om een rechtvaardig einde en de zegeningen van den vrede. Het is een Engelsch blad, *The Christian*, dat met welgevallen hierop opmerkzaam maakt 4).

Eigenaardig is dat twee tijdschriften van groote zendingsvereeningen, welke in Transvaal en den Oranje-Vrijstaat arbeiden, *The Chronicle of the London Missionary Society* en de *Wesleyan Missionary Notices* tot nog toe zich geheel van eene oordeelvelling onthouden hebben. Is dit uit voorzichtigheid, of omdat zij uit ervaring weten dat de Boeren nog zoo slecht niet zijn? De redactie van de

1) *Ch. of Scoll. Rec.*, 1899, blad 351.

2) *Free Ch. of Scoll. Monthly*, 1899, blad. 284.

3) *Mission Field* 1900, blad. 37.

4) 1899, 2 Nov., blad. 9.

Chronicle zegt dat de vrienden van het genootschap omtrent de politieke zijde van de zaak waarschijnlijk even verdeeld zullen zijn als het publiek in het algemeen. Zij laat hare lezers dus blijkbaar vrij. Maar het meest belangrijke en in zijnen weemoedigen eenvoud aandoenlijke is wat het Britsche Bijbelgenootschap zegt 1):

De treurige uitbarsting van vijandelijkheden is voor het Bijbelgenootschap bijna een burgeroorlog. Ons bloeiende Zuid-Afrikaansche Hulpgenootschap heeft niet minder dan zeventendertig Afdeelingen in den Oranje-Vrijstaat, en zeventien in Transvaal. Eene van deze laatste is te Pretoria, en eene te Johannesburg. President Kruger en generaal Joubert zijn contribuanten van het Hulpgenootschap, en president Steijn heeft op eene *meeting* van zijne Afdeeling het Voorzitterschap waargenomen. Meer dan 44000 Bijbels of Testamenten werden in 1898 door het Hulpgenootschap verkocht. Vijf jaren geleden 19465. Onder de 44000 Bijbels of Testamenten waren 17000 in het Hollandsch, 15000 in het Engelsch en 11000 in inlandsche talen.

Men ziet dat men niet alle Engelschen over ééne kam moet scheren. Maar wij weten dat zulke stemmen spaarzame uitzonderingen zijn, en het feit dat dagbladredacteuren, die tegen den oorlog protesteerden, door de aandeelhouders zijn afgezet, omdat de verkoop van hunne bladen verminderde, bewijst dat de groote massa van het Engelsche volk nog in de handen der *jingo's* is als was in de handen van hem die het boetseert.

Waardoor is dit verschijnsel te verklaren, waar wij in het Engelsche volk toch ook zooveel edels en goeds opmerken? Ik sprak reeds over de volkszonde der Engelschen, en meen dat deze de verklaring geeft, namelijk: hun zelfvoldane, laatdunkende volkshoogmoed. Ik zeg natuurlijk niet dat alle Engelschen daaraan lijden, integendeel. Er zijn er, die er tegen strijden. De groote zendingsdirector van de *Church Miss. Soc.*, Henry Venn, waarschuwde reeds in 1868 de zendelingen dat het voor Engelschen eene allermoeielijkste zaak was eerbied te toonen voor volkseigenaardigheden, welke van die der Engelschen verschillen. »Ook op het vasteland van Europa, zegt hij, is dit eene ons aanklevende volkszonde, waardoor wij spreekwoordelijk belachelijk zijn geworden 2).

Die hoogmoed maakt de Engelschen echter niet alleen belachelijk,

1) *The Bible-Society Monthly Reporter*, 1899, blad. 251.

2) W. Knight, *Memoir of Henry Venn*, blad. 166. Ook de bisschop uit Londen heeft in zijn nieuwjaarswoord, gelijk men weet, erop gewezen.

ik geloof dat hij ook de oorzaak van hunne misgrepen, van hun onrecht, van al hunne andere zonden is.

Vergeeten wij niet dat deze zonde daarom vooral voor het Engelsche volk zoo gevaarlijk is, omdat het, naar den mensch gesproken, groote aanleiding heeft om zich zelf te verheffen. Want, wat men ook op dat volk aan te merken hebbe, het is eene macht ten goede in de wereld. »Waar de Engelsche vlag waait, daar is eene open deur.” Zoo roemen de Engelschen, en dat is ook waar. Een aanzienlijk koopman heeft mij verklaard dat hij op Engelsch grondgebied even aangenaam kan werken als in onze Nederlandsche Koloniën. Engeland is het land van den *vrijen handel*. Het past mij natuurlijk niet deze vraag van hare staathuishoudkundige zijde te beschouwen, maar als christenen moeten wij toch erkennen dat vrije handel onder de volken het ideaal is. Afsluiting, afscheiding is heidensch. Christus heeft de scheidsmuren tusschen de volken afgebroken, en zij moeten elkander dienen een ieder met de gaven, die God hun gegeven heeft. Zoo is ook in de Engelsche Koloniën de *zending* vrij. Alle zendelingen, van welk volk ook, kunnen er vrijelijk arbeiden, wat in onze Oost niet het geval is 1). Hoe ontzaggelijk veel Engeland ook voor de zending, de vrouwen 2), de slaven gedaan heeft behoeft niet in het breede uiteengezet te worden. Is het wonder dat zulk een volk zich een uitverkoren werktuig Gods gaat gevoelen? In eene karakterschets van Cecil Rhodes beschrijft Stead hoe deze eene overtuiging omtrent zijne levensroeping gekregen heeft 3):

Darwin is blijkbaar voor hem meer een profeet dan Jesaja of Habakuk. Hij aanvaardt de wet dat in den strijd om het bestaan de sterksten ten slotte moeten overblijven. Daarvan gaat hij uit als de meest onbetwifelbare openbaring van den grooten Onzichtbare. Het kleurt zijn denken, het beheerscht zijne politiek. Als het de wil van God is dat de sterksten moeten overblijven, dan is het voorzeker de eerste plicht van den mensch om meê te werken tot het blijven van de sterken en uitroeiing van de minderwaardigen. Maar wie zijn dan die sterken? Het antwoord is met groote letters geschreven op de geheele openliggende bladzijde van onze planeet. Dat zijn de Engelschen.

1) Nog onlangs is aan den zending Guillaume, een Nederlander, vergunning geweigerd om onder de Karoo-Batta's te arbeiden, en wat de arme Wijnveldt geleden heeft ligt ons immers nog versch in het geheugen.

2) Men denke aan de weduwen in Indië.

3) *Review of Reviews*, 1896, I, blad. 121.

Overall hebben zij bewezen en bewijzen nog dagelijks hunne hoogere capaciteit in den strijd om het bestaan. De Spanjaard en de Portugees, de Hollander en de Franschman, zij hebben allen in den wedstrijd een voorsprong gehad; maar een voor een zijn zij allen ingehaald door den Angelsaks.

Derhalve, al hebben wij niet de gepolijste verfijning van den Franschman, de wetenschap van den Duitscher, of de kunst van den Italiaan, Rhodes ziet in het ras, dat vrede, vrijheid en rechtvaardigheid vertegenwoordigt, de providentiele werktuigen tot verbetering van de wereld.

Zoo is Rhodes, rondom zich ziende, tot het besluit gekomen dat, als er een God is, die over de volken heerscht en zich met het lot der stervelingen bemoeit, het onmogelijk is hem beter te dienen dan door zooveel mogelijk van de wereldkaart Britsch-rood te kleuren, en te doen wat men kan om het overblijven te bevorderen van hen, die Milton „Gods Engelschen” noemde, en de verwijdering van de minderwaardigen in den vorm van wilden en ander uitschot en bezinsel van het menschelijk geslacht.

Dit is het gevoelen in het algemeen van de Engelschen, ook van de Christenen onder hen. God heeft hen bestemd om de wereld te helpen, te beschaven, te redden, gelukkig te maken. Zoo gelooven zij. Niet zonder recht, gelijk wij zagen. Maar, en nu komt de dwaling, opdat zij dat kunnen doen, denken zij dat de wereld aan hen *onderworpen* moet zijn. Zij voelen zich hoog boven alle andere menschen verheven. Dat neemt niet weg dat zij welwillend en vriendelijk willen zijn. Niet allen zijn Darwinisten en willen de minderwaardigen uitroeien. Neen, zij willen barmhartigheid aan hen bewijzen, en het woord op hen toepassen: *De rechtvaardige ontfermt zich over zijn vee* (Spr. 12: 10), als zij maar niet vergeten hoe beweladigden tegenover hunne weldoeners behooren te staan. — En dat is niet recht voor God. De Heere Jezus zegt: *de wereldlijke koningen heerschen, en de machtigen onder hen noemt men genadige heeren* 1) (Luk. 22: 25). Een heerlijke naam, zou men meenen. Maar de Heer zegt (v. 26): *Doch gij niet* alzo. God wil dat wij tegenover onze medemenschen niet als *genadige heeren* staan, maar hun *recht doen*, en ook in onze barmhartigheden ons verootmoedigen, *de grootste onder u zal zijn als de jongste en de voor-naamste als een dienaar*. Dat begrijpt de Engelschman niet, en ons gebed moet zijn dat hij het leere begrijpen.

Zoo staat hij ook tegenover de Boeren, eindeloos hoog. En

1) *Euērgētia*, staat er: weldoeners.

nu komt hij, met alle welwillendheid, om de achterlijke Boeren te beschaven, en zegt: ik wil uw *suzerein* zijn; en de Uitlanders komen, en willen met hunne Engelsche energie de goudmijnen ontginnen en voorspoed en weelde brengen, maar zij eischen stemrecht en oppermacht, ook in het land, waarvan zij geene burgers willen worden. Dat alles achten zij volmaakt natuurlijk, zij willen immers *genadige heeren* zijn. Maar als nu die achterlijke Boeren die aangeboden weldaden afwijzen, als zij vrij willen blijven, dan kent de Engelsche toorn ook geen grenzen, dan hebben speculanten en ministers en prinsen en krantenschrijvers vrij spel, het volk laat zich opzweepen tot woesten haat tegenover zulk eene verregaande, beledigende ondankbaarheid, en ook Christenen, ook Evangeliedienaren achten het in het belang van de menschheid dat zulk een volk ten onder gebracht, zoo niet uitgeroeid worde.

Dat is, naar 't mij voorkomt, de volkszonde van John Bull. En waar wij dus bidden om *voorspoed* voor de wapenen der Boeren, daar mogen wij gelooven dat wij tevens bidden om een *zegen* voor het Engelsche volk. Ja, laat ons hopen dat het door nederlaag op nederlaag leeren moge zich te verootmoedigen voor God. Dan zal het van zijne volkszonde verlost worden, dan van zich afschudden een Chamberlain, een Rhodes, een Swinburne 1), en hoe verder al zijne verleiders heeten mogen, en dan zal ook aan dat volk het woord vervuld worden: *Als gij mij verootmoedigt, maakt gij mij groot* (2 Sam. 22: 36), dan eerst zal het waarlijk opwekken de groote gaven, die God het gegeven heeft, dan eerst waarlijk een zegen worden voor de wereld, niet door laatlunkend te heerschen, maar door te dienen, gelijk Jezus Christus gediend heeft.

Zoo geloof ik dat wij hopen mogen, zóó dat wij bidden moeten, om niet getroffen te worden door het woord: *Gij bidt, en ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt* (Joh. 4 : 3). Eerlijk moet ik beken-

1) Swinburne, de dichter, heeft een sonnet in de *Times* geplaatst, dat eene opeenstapeling van laaghartige scheldwoorden tegen de Boeren is. Stead zegt er van: "Het verblijdt mij te weten dat deze afschuwelijken uitbarsting van den Thersites onder onze dichters nergens meer is afgekeurd dan onder de officieren van het Expeditie-corps. In dit opzicht waren de roodrokken beter dan de zwartrokken". *Review of Reviews*, 1899, II, blad. 444.

nen dat ik in den laatsten tijd wel eens aan dat woord gedacht heb. Want ik heb, bij de uitbarstingen van verontwaardiging tegen de Engelschen, dingen gehoord en gelezen, die mij verbaasd deden vragen: Weet gij wel wat gij zegt? In toemelooze woede werd voorspeld dat de Engelschen binnen 3 of 4 dagen van Pieter-Maritsburg naar Durban, en dan in zee zouden worden gejaagd; dat zij dan uit geheel Zuid-Afrika zouden worden gedreven; dat verder Frankrijk en Duitschland voor de overige deelen van Afrika zouden zorgen; eindelijk, en dat was het ergste, dat Rusland van de gelegenheid zou gebruik maken om Indië te veroveren. Zoo zou Engeland als wereldmacht vernietigd worden. Dat waren voorspellingen, maar aan den toon waarop ze geuit werden, kan men wel merken dat het ook *wenschen* waren. Toen dacht ik aan het woord van Jakobus. Alsof er grooter ramp denkbaar ware dan dat b.v. Rusland nu ook nog Indië veroverde! Wij hebben reeds opgemerkt, onder de Engelsche vlag is de Zending vrij, maar waar Rusland zijn knoet zwaait, daar is het met de gewetensvrijheid gedaan. Wij weten toch wat het lot van de Stundisten, van de Lutherschen in de Oostzee-provincies is. Wil men nog een ander staaltje hooren? — In Perzië zijn de Oud-Syrische christenen, om bij Rusland steun te vinden, bij duizenden met hunnen bisschop tot de Grieksche Kerk overgegaan. Twee kleine Luthersche gemeenten echter bleven getrouw aan hare belijdenis. Maar toen de Russische zendelingen kwamen, werden de kerkjes eenvoudig opengebroken, door de priesters met wijwater gewijd, en voor de Russische Kerk in bezit genomen. 1).

Zoo handelt de Grieksche Kerk. Dat is Russisch!

En dan Finland, waar eeden en rechten met voeten worden getrapt, veel brutaler dan Chamberlain het ooit in zijn hoofd zou krijgen! Men heeft den sultan »de groote Moordenaar” genoemd, en ons hart krimpt ineen, als wij hooren van het bloedbad dat onder de Armenische Christenen is aangericht. Maar de sultan beschouwt de Christenen als *honden*, en, gelijk *wij* het eene deugd van de politie achten, wanneer zij nu en dan onder vuile, lastige, gevaarlijke straathonden eene opruiming houdt, zoo oordeelt de sul-

1) *Hermannsburger Missionsblatt*, 1899, blad. 234.

tan ook tegenover zijne Christen-honden. Dat is zijne overtuiging, waar hij naar handelt. En de vrijzinnige wijsheid van onzen tijd leert immers: »Het komt er niet op aan wat gij gelooft, als gij maar naar uwe overtuiging handelt"! — Maar wat te zeggen, waarmee de tsaar, ik laat in het midden of hij persoonlijk verantwoordelijk is, zich door de wereld als Vredesengel laat bewierooken, en dan zulke dingen tegen zijne eigen onderdanen laat doen! Mommsen heeft de Vredesconferentie eene *drukfout in de wereldgeschiedenis* genoemd. Indien zij dien naam verdient, dan zal het ook om den oorlog in Zuid-Afrika, maar in de allereerste plaats om Finland zijn.

Mijne lezers zullen begrijpen waarom ik geloof dat wij niet om de vernietiging, maar om de bekeering van Engeland moeten bidden.

Wanneer het echter zoo staat, moeten wij dan niet wenschen dat de Engelsche macht zich over de Boerenrepublieken uitstrekke? Hebben de Boeren niet een zware schuld op hun geweten tegenover de inlanders; hebben zij hen niet mishandeld en willen uitmoorden; hebben zij niet verzuimd hun het Evangelie te brengen, omdat zij, in hun uitverkiezings-geloof, meenden dat God het geslacht van Cham voor eeuwig verworpen heeft? Getuigt niet de *Plakkerswet* 1) in Transvaal hoe hard en wreed de Kaffers nóg behandeld worden? Hebben niet Van der Kemp, en Moffat, en zelfs nog Livingstone bittere klachten geuit over de wijze waarop de Boeren de »zwarte schepsels" behandelden? Is er in deze omstandigheden van de Boeren wel iets anders voor de Zending te verwachten dan schade en nadeel?

Laat ons veronderstellen dat in deze klachten eenige waarheid schuilt. Ook de grootste vriend der Boeren zal wel niet beweerden dat zij allen volmaakte heiligen zijn, en wat de Boeren van de verraderlijke moordzucht der Kaffers ondervonden hebben, strekte waarlijk niet om hun een edelmoedig vertrouwen in te boezemen,

---

1) Volgens deze wet mogen niet meer dan 5 inlandsche huisgezinnen op ééne plaats (hoeve) wonen. De wet wordt nu eens strenger, dan weder zachter toegepast. Wanneer zij in al hare strengheid wordt gehandhaafd, wat bij enkele ambtenaren soms het geval is, kan zij tot groote onbillijkheid en veel ellende aanleiding geven.

maar moest veeleer de gedachte bij hen opwekken: »Indien wij hen niet doodschiëten, dan doen zij het ons!» Maar om de klachten der zendelingen op de juiste waarde te schatten, moeten wij niet vergeten dat in hunne behandeling van de inlanders en die der Boeren twee beginselen tegenover elkander stonden. De zendelingen legden er allen nadruk op dat die inlanders *menschen* waren, van gelijke beweging als zij zelven, maar vergaten dat een kind anders moet worden behandeld dan een man. En die inlanders waren nog kinderen; zij moesten nog worden opgevoed door dwang en tucht. Dat hebben de Boeren ingezien. Wij willen aannemen dat hunne opvoeding soms zeer stiefmoederlijk en hard was, daar velen 't misschien het gemakkelijkst vonden om de zwarten maar in 't geheel niet op te voeden. Maar de zendelingen en de onder hunnen invloed handelende Engelsche regeering, hebben meermalen onderzonden hoe noodlottig het is, wanneer men kinderen met messen en vuur laat spelen, en in onze dagen beginnen ook Engelschen in te zien dat de weg van verstandige leiding de veiligste is 1). De twee beginselen, belichaamd in de Boeren en zendelingen, zijn ongelukkig *tegenover* elkander komen te staan, en dat is de oorzaak geworden van veel ellende. Zij hadden elkander moeten bijstaan en voorthelpen, verbeteren en aanvullen, met heiligen ijver en nuchter verstand, maar dat hebben zij niet gedaan. Zij hebben elkander beleedigd en verbitterd.

Dat alles echter is nu zoo goed als voorbij. Ook de Engelsche zendelingen kunnen onder het bewind der Boeren ongehinderd arbeiden, en weten van hen te zeggen dat zij ook goede eigenschappen hebben. Hoe het Britsche Bijbelgenootschap over de hoofden van de Boeren spreekt, hebben wij reeds vernomen, en ook in de tijdschriften der Duitsche en Fransche Zendingen vinden wij woorden van waardeering. Van de Berlijnsche en Hermannsburgsche zendelingen weten wij dat zij door de Boeren zelven *geroepen* zijn, bewijs genoeg waarlijk dat dezen de zending gaarne zien, als zij geen onrust stoekt. Het bestuur van het Fransche zendingsgenoot-

1) Men zie de opstellen over deze vraag in *De Nederlandsche Kerkbode* van 2 en 9 Dec. 1899.

schap zond vóór het uitbreken van den oorlog een schrijven aan de koningin van Engeland, waarin het op vrede aandrong, niet alleen om de gevolgen voor de zending, maar ook op dezen grond 1):

Maar als protestantsche Christenen hebben wij nog een andere reden om ons deze zaak aan te trekken. Wij kunnen niet vergeten dat het Transvaalsche volk in zijn midden een groot aantal mannen telt, in wier aderen het bloed stroomt van onze vaders, de Hugenoten, die, in hun vaderland vervolgd, een toevluchtsoord vonden op Afrika's bodem.

Het tijdschrift der Broedergemeente onthoudt zich van alle oordeel, maar haalt, om den grond, waarop het vertrouwen van den christen rusten moet, te belijden, het woord aan, »dat de achtenswaardige president Kruger den volksraad toeriep: »De Heer zal rechter zijn!'' 2)

Ziedaar bewijs genoeg dat de Boeren in de oogen der zendingsmannen geen beulen en barbaren zijn.

Wat de inlanders betreft, de zendeling Dieterlen, van de Parijsche zending, gelooft dat de Basoeto meer met de Engelschen op hebben dan met de Boeren, omdat zij hen beter behandelen, maar spreekt toch ook van het gevaar dat enkele hoofden tegen de Engelschen in opstand kunnen komen. Blijkbaar zouden zij het liefst van beiden onafhankelijk zijn 3).

En wien ten slotte in het fraai geïllustreerde tijdschrift *Die evangelischen Missionen*, dat wij in ieder beschaafd Christelijk gezin zouden wenschen te zien, de afbeelding van de prachtige kerk der Hermannsburgerzending te Bethanië in Transvaal heeft gezien, heeft daarbij een warme rede kunnen lezen, die Piet Joubert, de groote generaal, bij de inwijding gehouden heeft 4).

Men ziet, om de wille der zending behoeft de regeering der Boeren niet omvergeworpen te worden. De klachten, die nog rijzen, worden, evenals bij ons, door mindere ambtenaren veroorzaakt, en wij mogen verwachten dat de geest, die mannen als Paul Kruger en Joubert bezielt, steeds meer overal in het land zal doordringen.

1) *Journal des Missions évangéliques*, 1890, blad. 322.

2) *Missionsblatt der Brüdergemeine*, 1897, blad. 364.

3) *Journal*, 1899, blad 234.

4) *Die evangelischen Missionen-illustriertes Familienblatt*, Bertelsmann Gütersloh. (Jaarlijks 3 Mark), 1899, blad. 219, 222.

En dat zal hoogstwaarschijnlijk ook het beste zijn voor de zending. Het schijnt toch dat de inlandsche Kerk van Zuid-Afrika eene ernstige crisis tegemoet gaat. De Engelsche zendelingen, zoo zagen wij, namen niet genoeg in acht dat de inlanders als *kinderen* moeten behandeld en opgevoed worden. Het is eene fout, die over het algemeen de Engelsche zending aankleeft, en die zich ook hierin openbaart dat zij de inlandsche Kerken veel te spoedig onafhankelijk maakt. Het hangt samen met de eigenaardigheid van het Engelsche volkskarakter, die wij hebben opgemerkt. De Engelschman voelt zich ook boven de inlanders hoog verheven, maar, als zij zich nu maar aan *hem* onderwerpen, zich door hem laten beschaven en verengelschen, dan acht hij ze ook onmiddellijk in staat tot al wat goed is, en schenkt hij hun een onbeperkt vertrouwen. Van daar dat haastige ontstaan van kerken met inlandsche leeraars, die, aan alle toezicht onttrokken, niet zelden de grootste moeilijkheden veroorzaken. Niet het minst vindt men dit bij de Methodisten, die dikwijls zoo weinig zenuwandoeningen en bekeering weten te onderscheiden, wat trouwens bij alle gezinten uiterst moeilijk is, en het is hieraan toe te schrijven dat, behalve de oorlogswolken, ook op kerkelijk gebied eene wolk over Zuid-Afrika opkomt, die ons angstig doet vragen wat zij brengen zal.

Ik bedoel de *ethiopische* beweging, die aan menig een onder mijne lezers in het geheel niet, of alleen bij name bekend is.

Zij is ontstaan door een Methodistischen Negerpredikant, Dwane genaamd, en haar doel is eene onafhankelijke Ethiopische kerk, met inlandsche leeraars te stichten. Dwane is geboren in het Queenstown-district en behoort tot den stam van Khama. Hij werd opgeleid door de Methodisten te Hillstown en predikant bij een hunner gemeenten. In 1896 ging hij naar Amerika, en wist daar onder de Negers groote belangstelling op te wekken voor zijn denkbeeld, zoodat hij in de Bisschoppelijke Methodistische Kerk opgenomen werd en naar Afrika terugkeerde met de zekerheid dat hij voor zijn streven in Amerika krachtigen, ook geldelijken steun zou hebben. Hij is een man, die, behalve zijne eigen taal, vloeiend Engelsch en Hollandsch spreekt, een geboren redenaar en van onberispelijken wandel. Hij

wil eene Ethiopische Kerk, vrij van de blanke zendelingen, omdat deze, volgens hem, den aard van het volk niet begrijpen.

Daar is zonder twijfel iets waars in deze beweging. Het doel der Zending is geen ander dan zelfstandige volkskerken, met eigen leeraars, in het leven te roepen. Maar of de Negergemeenten in Zuid-Afrika nu reeds rijp daarvoor zijn, en of hare vroegrijpe zelfstandigheid niet tot de zonderlingste afdwalingen van godsdienstig en nationaal fanatisme aanleiding zal geven, dat is zeer de vraag. In elk geval zal de grootste omzichtigheid en nuchterheid noodig zijn om de beweging in het rechte spoor te leiden en dreigende gevaren te voorkomen. En wanneer wij nu vragen aan wie wij dit liever zouden toevertrouwen, aan den Darwinist Cecil Rhodes en Alfred Milner met hunne mijnspeculanten, goudgravers en diamantzoekers, of aan het Bestuur der Boeren, misschien wat aartsvaderlijk, en volgens Europeesche begrippen wat achterlijk, maar dat zijnen goeden wil heeft getoond, en in den laatsten tijd ook een beleid, waarvoor de geheele wereld bewondering heeft, dan helt de schaal zeker naar de zijde der Boeren over. Zoo is het ook in de zending. In Zuid-Afrika heeft zij niet meer in de eerste plaats baanbrekende wilskracht en aanstichtingsvermogen noodig, waarin de Engelschen het grootst zijn, maar rustige, nuchtere leiding en ontwikkeling, en dat doet ons hopen dat niet de Engelsche Zending er den boventoon zal hebben, maar dat, nevens de Hollandsch-Afrikaansche kerken, de Duitsche, Fransche en Scandinavische Zending er op den voorgrond zal treden. En ook daarom hopen en bidden wij dus dat de oorlog in Zuid-Afrika de vrijheid en ongeschondenheid der Boeren-republieken moge ten gevolge hebben.

Ziedaar eenige gedachten, die de oorlogsberichten en de lezing van enkele Zendingstijdschriften bij ons opwekken, ziedaar de wenschen en gebeden, die in ons hart opkomen. Zullen die wenschen vervuld worden? Zullen onze gebeden verhoord worden zóó als wij het wenschen? Wij weten het niet. Wij zien naar de zware, donkere wolken die over Zuid-Afrika drijven. Zullen er bliksemstralen uit komen, die verwoestend inslaan, of regenstroomen, die

verkwikking en vruchtbaarheid brengen? Wij weten het niet. Eén ding weten wij. Boven de wolken troont de Heer, de Almachtige, de Wijze, de Barmhartige. Bij Hem is licht in iedere duisternis, bij Hem een weg in iedere verwarring. Van Hem verwachten wij recht en genade; van Hem verwachten wij den grooten dag der heerlijkheid van Jezus Christus. Dan zal er een nieuwe hemel en eene nieuwe aarde komen, naar Zijn belofte, waarin gerechtigheid woont.

Amsterdam, Januari 1900.